

YAŞLILARA YÖNELİK KURUM BAKIMI YÖNTEMİNDE BELEDİYELERİN YERİ VE FONKSİYONLARI

Sevda DEMİRBİLEK^(*)

ÖZET

Kurum bakımı yaşlılara yönelik bir bakım yöntemidir. Bu yöntemin uygulanmasında görev üstlenen belediyeler, huzurevi kurarlar. Çalışmada, İzmir Büyükşehir Belediyesi Zübeyde Hanım Huzurevi'nde bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

GİRİŞ

Gelişen teknoloji, tıptaki ilerlemeler ve hayat şartlarındaki iyileşmeler, insan ömrünün uzamasına yol açmakta ve böylelikle toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus payının giderek artmasına neden olmaktadır. Bu durum, yaşlılığın geniş bir kitleyi ilgilendiren sorun haline gelmesine ve toplumların yaşlılık konusuna ve yaşlıların sorunlarına daha fazla önem vermesine yol açmaktadır.

Yaşlı nüfustaki artışa ilişkin olarak OECD bünyesinde, 1996'dan 2030 yılına kadar olan periyodu esas alan ve Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere ve Kanada'ya ilişkin uzun vadeli bir finansal projeksiyon gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ülkelerde yaşlı nüfustaki artışa paralel olarak sosyal güvenlik sisteminden sağlanacak yardımlarda önemli bir artışın olacağı ve bundan dolayı ek kaynak arayışları içerisine girileceği belirtilmiştir (LEIBFRITZ/ ROSEVEARE, December 1995/January 1996: 33-34). Ülkemizin genç nüfus ağırlıklı bir yapıya sahip olması nedeniyle, yaşlı nüfus dilimindeki artış hızı düşüktür. Nüfus sayımları incelendiğinde, 65 yaş ve üstünde olanların 1985 yılında 2.125.908 kişi ve toplam nüfus içindeki payı % 4.20 iken; 1990 yılında 2.417.363 kişi ve toplam nüfus içindeki payı da % 4.28 olmuştur (İstatistiklerle Türkiye 1994, Kasım 1994: 21). Ülkemizde yaşlılık henüz çok önemli ve yaygın bir sorun niteliği taşımamakta, kültürel yapı ve değerlerimiz çerçevesinde yaşlıların bakımı mümkün olduğu ölçüde kendi aile ortamında sağlanmaktadır (Türk Aile Yapısı, Nisan 1989: 148). Bir diğer anlatımla, yaşlıların aile dışındaki kurumlara gönderilmeleri toplumumuzda hoş karşılanmamaktadır (TEZCAN, 1990: 73). Kuşkusuz, yaşam beklentisindeki yükselme, ölüm oranlarındaki azalma, hızlı şehirleşme ve aile yapısındaki değişme bir yandan toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfusun payının artmasına yol açarken, diğer yandan yaşlılara yönelik yeni bakım yöntemlerinden faydalanılmasını gerekli kılacaktır.

^(*)Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Çalışmada, yaşlılara yönelik bir bakım yöntemi olan kurum bakımının uygulanmasında belediyelere düşen görevlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, İzmir Büyükşehir Belediyesi Zübeyde Hanım Huzurevi'nde bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

I. SOSYAL BİR SORUN OLARAK YAŞLILIK VE KURUM BAKIMININ UYGULANMASINDA BELEDİYELER

A. YAŞLILIK DÖNEMİ VE YAŞLILARA YÖNELİK BAKIM YÖNTEMLERİ

Yaşlılık, zaman faktörüne bağlı olarak bireyin çevreye uyum gücünün ve organizmanın iç ve dış faktörler arasında denge sağlama potansiyelinin azalması nedeniyle ölüm riskiyle karşılaşma ihtimalinin çoğaldığı bir dönemdir (KARSLI, 1982: 5). Bu tanımda olduğu gibi yaşlılık, genellikle biyolojik açıdan ele alınmaktadır. Ancak, sosyal değişme sürecinde yaşlılık değişik boyutlar kazanmıştır (TEZCAN, 1982: 169). Nitekim, günümüzde yaşlılık konusu sosyolojik ve psikolojik yönleriyle de incelenmektedir. Biyolojik bakımdan yaşlılık, bireyin gelişim süreci içinde vücut organları ve sistemlerindeki yapısal ve fonksiyonel değişimdir. Psikolojik bakımdan ise yaşlılık, bireyin gelişim süreci içinde tecrübelerinin çoğalmasına bağlı olarak meydana gelen davranış değişiklikleridir. Sosyolojik bakımdan yaşlılık da, bireyin hayatı boyunca sosyal statüsü, rolleri, beklenti ve normlarının değişmesi ile ilgilidir (UYSAL, 1993: 1).

Yaşlılık dönemine özgü bazı ihtiyaç ve sorunlar mevcuttur (SAKAOĞLU, Şubat-Mart 1996: 8). Görme ve işitmeye ilişkin duyu kaybı, dolaşım ve sindirim sistemi rahatsızlıkları, romatizma ve eklem bozulmaları sonucu hareketlerde meydana gelen yavaşlama ve zihinsel algılamadaki gerilemeler, yaşlı bireyin fonksiyonlarının azalmasına yol açmaktadır. Bunun yanısıra, çalışma hayatından ayrılan birey kendini boşluk içinde hissetmektedir (TURAN, Ocak-Mayıs 1985: 33). Bir diğer anlatımla, yaşlı birey kendini güçsüz, faydasız ve yalnız bırakılmış bir konumda görmektedir. Yaşlılık korkusu olarak nitelendirilen bu duygudan, yaşlı birey aile ortamında bazı rolleri üstlenerek belirli ölçüde uzak kalabilmektedir. Buna karşılık, huzurevleri gibi sosyal hizmet kurumlarında kalanlar bu korkuyu daha fazla hissedebilmektedirler. Dolayısıyla, yaşlılık döneminin sorunları sadece bedensel rahatsızlıklardan ibaret olmayıp, aynı zamanda ruhsal çöküntü, yalnızlık korkusu ve çevresine faydalı olamama gibi sosyo-psikolojik nitelikli de olabilmektedir.

Belirtilen sorunların büyük ölçüde çözümlenebileceği ve yaşlıların bakım ve korunmasının sağlanabileceği en ideal ortam kendi aileleri yanında kalmalarıdır. Bu bağlamda, yaşlılara yönelik bakım yöntemlerinden biri olan "evde bakım", yaşlının ailesi yanında bakılıp korunmasını sağlamaya yöneliktir (HENNESSY/WIENER, August/September 1996: 13. Ayrıca bkz.,

EMİROĞLU, 1991: 248). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da, yaşlı bakımı konusunda ailelerin eğitilerek desteklenmesi hususuna yer verilmiştir (Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), 25.07.1995: 32). "Koruyucu aile bakımı" ise, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve bazı batı Avrupa ülkelerinde tercih edilen bir diğer bakım yöntemidir (FRIEDLANDER, 1968: 359); International Social Security Review, 1982: 518). Nihayet "kurum bakımı", yaşlıların huzurevlerinde kalarak sosyo-ekonomik kökenli sorun ve ihtiyaçlarının yanısıra, psikolojik ve sosyolojik kökenli sorunlarına eğilinmesi ve zamanlarını en iyi şekilde geçirebilmelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

B. BELEDİYELERİN YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

1982 Anayasası'nın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtildikten sonra, 61. maddede sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler arasında yaşlılara da yer verilmiştir. Bu hüküm karşısında, gerek merkezi yönetimler gerekse yerel yönetimler aracılığıyla yaşlılara ihtiyaç duydukları sosyal yardım ve hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Şehre yönelik hizmetlerin belediyeler ve merkezi yönetim arasındaki paylaşımında, belde halkının mahalli ihtiyaçları kriter olarak dikkate alınmaktadır. Bu itibarla, hizmetin faydası bölgesel bir nitelik göstermekteyse, belediyeler tarafından yürütülmesi esas kabul edilmektedir (ŞİMDİ, 1995: 15).

Belediyeler, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette, müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesfiye ile mükellef hükmü şahsiyetlerdir (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 1, RG: 14.4.1930, 1471). Beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını sağlamakla, belde düzenini ihlallere karşı korumakla görevlidirler (1580 SK., md. 15/1). Anılan görevleri yerine getirebilmeleri için belediyelere korunmaya muhtaç bireyler bakımından bazı sosyal hizmet yükümlülükleri getirilmiştir. Bunlar arasında çocuklar, gençler, kadınlar, sakatlar, hastalar ve yoksulların yanısıra yaşlılar da yer almaktadır. Nitekim, belediyeler yaşlılar için ihtiyar yurtları kurarlar. Yoksulların kabul edildiği bu yurtlara ücreti karşılığında varlıklı bireylerin de alınabilmesi mümkündür (1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, md. 20/13. Bkz., SÖZER, 1994: 141).

1982 Anayasası büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebileceğini hükme bağlamıştır (md. 127). Bu hüküm uyarınca, büyük şehirlerdeki belediye yönetimini yeniden düzenlemek için 8.3.1984 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca, "Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" kabul edilmiştir. Kararnameye göre, üç büyük ilde (İstanbul, Ankara ve İzmir) "Büyükşehir Belediyesi" adıyla bir anakent belediyesi kurulmuştur. Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçelerde de, sözkonusu belediyeye bağlı "İlçe Belediyeleri" oluşturulmuştur (KELLEŞ, 1991: 248). Günümüzde büyükşehirlerin yönetimi 1984 tarih ve 3030 sayılı "Büyükşehir

Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'a dayanmaktadır. Ancak, 1580 sayılı Belediye Kanunu ile ilgili diğer mevzuatın bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, büyükşehir ve ilçe belediyeleri için uygulanmaya devam edilmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz., ERYILMAZ, 1995: 152). Görüleceği üzere, büyükşehir belediyelerinde iki düzeyli yönetim yapısını başlatan 3030 sayılı Kanun, büyükşehir ve ilçe belediyelerine ait görevleri belirlemiştir. Gerek bu Kanun gerekse 1580 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde beldeye ilişkin görevler, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında dağıtılmıştır (KARAMAN TOPRAK, 1996: 114). Bu bağlamda, yaşlıların bakımlarının sağlanması büyükşehir ve ilçe belediyelerinin ortak görevleri arasındadır (1580 SK., md. 15, 3030 SK., md. 6).

II. KURUM BAKIMI ÖRNEĞİ OLARAK İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ZÜBEYDE HANIM HUZUREVİ'NDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BİR ARAŞTIRMA

A. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Araştırma, kurum bakımının uygulayıcı konumundaki huzurevlerinin fonksiyonlarını belirginleştirmeyi amaçlamaktadır. Bilindiği üzere ülkemizde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, belediyeler, dernekler, azınlık kuruluşları ve gerçek kişilere bağlı hizmet veren huzurevleri bulunmaktadır. Araştırma, sadece belediyeler bazında sürdürülen kurum bakımına bir örnek oluşturması bakımından İzmir Büyükşehir Belediyesi Zübeyde Hanım Huzurevi'nde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak adı geçen huzurevinde çalışan yetkililerden* bilgi ve veriler elde edilmiştir.

B. ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Genel Olarak

Huzurevi, "Muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan sosyal hizmet kuruluşudur (İzmir Büyükşehir Belediyesi Huzurevi İç Hizmet Yönergesi md. 4/a). Araştırmanın gerçekleştirildiği Zübeyde Hanım Huzurevi de, sosyal veya ekonomik yoksunluk içinde bulunan bakıma muhtaç yaşlıların, huzur içinde bakılıp, korunmaları, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulmuş bir sosyal hizmet kuruluşudur (İzmir Büyükşehir Belediyesi 1994 Faaliyet Raporu, 1995: 351). Belirtilen amaç doğrultusunda 1948 yılında yoksullar evi olarak faaliyete geçen Kurum, 1981 yılında huzurevine

* Görüşmeler, 7.11.1996 tarihinde Müdür Naci YILDIRIM ve Personel Şefi Emine ŞEN ile gerçekleştirilmiştir.

dönüştürülmüş ve 7.11.1984 tarihinde ise Atatürk'ün hatırasına İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından ismi Zübeyde Hanım Huzurevi olarak değiştirilmiştir (İzmir Büyükşehir Belediyesi Çalışma Raporu 1990, 1991: 243).

Huzurevlerinin sakin ve fakat şehirden uzak olmayan yerlerde tesis edilmeleri gerekmektedir. Böylelikle, yaşlıların alış-veriş ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, akraba ve arkadaşlarıyla ilişkilerini sürdürebilmeleri, sosyal çevrelerinden soyutlanmamaları sağlanabilecektir. Zübeyde Hanım Huzurevi de, İzmir'in Gürçeşme semtinde, geniş bir alanda tesis edilmiş olup, yaşlılara doğayla iç içe, rahat ve huzurlu bir ortamda yaşama imkanı sunmaktadır.

2. Huzurevine Müracaat Esasları ve Kabul Şartları

Yaşlı, "muhtaç yaşlıyı"; muhtaç yaşlı ise, "sosyal veya ekonomik yoksunluk içinde olup korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı statüsündeki kişiyi" ifade etmektedir (İzmir Büyükşehir Belediyesi Huzurevi İç Hizmet Yönergesi md. 4/b, c). Belirtilen özelliklere sahip kimseler, huzurevinde kalabilmek için ya Huzurevi Müdürlüğü'ne ya da Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bir dilekçe ile başvuruda bulunabilmektedirler (md. 34).

Zübeyde Hanım Huzurevi'ne kabul edilecek yaşlılarda aranan nitelikler; 60 yaş ve daha yukarı yaşlarda olma, günlük yaşama faaliyetlerini (yeme, içme, tuvalet gibi) bağımsız yapabilecek nitelikte olmak, yatalak veya devamlı yatarak tıbbi tedavi ve bakıma ihtiyacı olmamak, beden fonksiyonlarında kendi ihtiyacını karşılamasına engel olacak sakatlığı ve bir hastalığı bulunmamak ruhsal sağlığı yerinde olmak, bulaşıcı ve sürekli tedaviyi gerektiren ağır hastalıklara sahip bulunmamak, uyuşturucu madde ve alkol kullanmamak, sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile belirlenmiş olmak şeklindedir (md. 33).

Huzurevine kabulde yaşlılardan istenecek belgeler ise; dilekçe, yaşlının bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığı bulunmadığını, ruhsal dengesinin yerinde olduğunu ve alkol, uyuşturucu madde bağımlılığının olmadığını kanıtlayan sağlık raporu, nüfus cüzdanı sureti, sosyal inceleme raporu, Savcılık ve Emniyetten alınacak iyi hal kağıdı ile huzurevinde ücretsiz kalacaklar için sosyal inceleme sonucuna göre İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından onaylanmış yoksulluk belgesinden oluşmaktadır (md. 35).

Huzurevine kabul edilecek her yaşlı için sosyal hizmet uzmanlarınca düzenlenecek sosyal inceleme raporunda, yaşlının sosyal ve ekonomik özelliklerinin yanısıra, huzurevine girme nedenleri, huzurevi bakımına uygun olup olmadığı, öncelikle alınmasının gerekip gerekmediği gerekçeleriyle belirtilir. Bu rapor ve tamamlanan diğer evrakları ile değerlendirmesi yapılan yaşlılar, encümen kararıyla huzurevine kabul edilir, sıraya alınır ya da müracaatları red

edilir. Huzurevine kabul edilecekler arasında ırk, renk, cinsiyet, dil, din, tabiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, sosyal köken ve servet yönünden hiçbir ayırım yapılmayacağı gibi geçmişteki mahkumiyetlerinin de gözönüne alınmaması esastır (md. 36).

Huzurevine ekonomik gücü yerinde olmayan, kanunen bakmakla yükümlü kimsesi bulunmayan veya kanunen bakmakla yükümlü kimsesi olup da yükümlülerin ekonomik gücü yeterli olmayan yaşlılar ücretsiz, ekonomik gücü yerinde olup da sosyal yoksunluk içinde bulunan yaşlılar ise ücretli olarak kabul edilir (md. 38/a). Ayrıca, Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında 1005 sayılı Kanun uyarınca İstiklal Madalyası verilerek maaş bağlanan bireyler, bu gelirlerinden başka hiçbir yerden aylık ve geliri olmamak şartıyla eşleriyle birlikte huzurevlerinde ücretsiz kalabilirler (md. 38/c).

Yönerge hükümleri çerçevesinde Zübeyde Hanım Huzurevi'ne kabulde de, müracaatta bulunan yaşlılar hakkında sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar tarafından sosyal inceleme raporu hazırlanmaktadır. Ayrıca, kendi kendine yeterli olduğunu kanıtlayan sağlık raporu istenmektedir. Bu belgelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda yaşlının huzurevine kabulü veya reddi ile sıraya alınması sözkonusu olmaktadır. Belirtildiğine göre huzurevine kabul edilen yaşlıların, daha sonra bakıma muhtaç hale gelmeleri durumunda da bakımlarına devam edilmektedir.

Kasım 1996 tarihi itibarıyla 300 kişi kapasiteli olan huzurevinde, ücretli olarak 82 kadın ve 90 erkek yaşlı ile ücretsiz olarak 35 kadın ve 75 erkek yaşlı kalmaktadır. 800 yaşlı ise, huzurevinde kalmak üzere müracaatta bulunmuştur.

Huzurevinde kalan yaşlıların % 39'u ekonomik yoksunluk içinde olup, bakacak kimseleri bulunmamaktadır. Geriye kalanlar ise, yalnızlık, yakınlarının ilgisizliği, gelecek endişesi gibi nedenlerden dolayı huzurevi bakımını tercih etmişlerdir.

3. Huzurevinin Fiziksel Yapı Özellikleri

Yatak odalarının huzurevlerinin bulunduğu yerin iklim ve fiziksel şartları ve imkanlar dikkate alınarak ev ortamına uygun bir şekilde döşenmesine özen gösterilmesi, her yaşlıya tek kişilik karyola, bir etejer, gardrop, bir koltuk ya da sandalye verilmesi, her odada yaşlının rahat hareket etmesini engellemeyecek ölçülerde bir masa bulundurulması Yönerge'de öngörülen hususlardır (md. 23). Bunun yanısıra, yaşlıların oturup sohbet edebilecekleri, gazete, dergi gibi yayınları okuyabilecekleri, televizyon izleyebilecekleri, satranç, dama, tavla gibi oyunları oynayabilecekleri oturma salonları düzenlenmesi (md. 24/a) ve huzurevinin antre, merdiven başları gibi uygun yerlerinde küçük gruplar halinde oturup dinlenebilecekleri oturma köşeleri oluşturulması da Yönerge'de belirtilen

noktalardır (md. 24/b). Ayrıca yaşlı katlarında, yaşlıların istedikleri zaman çay, kahve pişirebilecekleri, bulaşıklarını yıkayabilecekleri ufak bir mutfağın tesisi öngörülmüştür (md. 28/a).

Zübeyde Hanım Huzurevi'nin fiziksel şartlarının Yönerge esaslarına büyük ölçüde uygun olduğu belirlenmiştir. Gerçekten, her yaşlıya ev ortamına benzer şekilde döşenmiş odalarda kalma imkanı sağlanmış; televizyon izleme, gazete veya kitap okuma, sohbet etme gibi faaliyetlerde bulunabilecekleri oturma salon ve köşeleri meydana getirilmiştir. 12 servis binası ve çok katlı binadan oluşan huzurevinde, aylık oda ücretleri çok yataklı 1 milyon, özel oda 5 milyon, iki yataklı 1.750.000, üç-dört yataklı ise 1.500.000 TL.'sıdır.

4. Huzurevi Personelinin Nitelikleri

Huzurevinde, yaşlılara hizmet sunulması amacıyla sosyal servis bünyesinde sosyal hizmet uzmanı ve psikolog; sağlık hizmetleri görevlileri olarak hekim, diş hekimi, fizyoterapist, diyetisyen, hemşire ve hemşire yardımcısı; ayrıca ayniyat mutemedi, ambar ve depo memuru, satın alma memuru, iâşe memuru ve diğer hizmet görevlileri ünvanı altında teknisyen, şoför, ahçı, bahçıvan, yaşlı bakıcısı, çamaşırcı, bulaşıkçı ve ütücü görev yapmaktadır.

Bu görevliler arasında yaşlıların sosyolojik ve psikolojik kökenli sorunlarının çözümlenmesinde sosyal servis içerisinde faaliyetlerini sürdüren sosyal hizmet uzmanları ve psikologlara önemli görevler düşmektedir. Halen huzurevindeki 282 yaşlıya 150 personel hizmet sunmaktadır. Bunlar arasında 1 sosyolog, 1 psikolog, 2 hekim, 1 diş hekimi, 1 fizyoterapist, 1 diyetisyen, 7 hemşire ve 1 hemşire yardımcısı yer almaktadır. Geri kalanı, teknik elemanlar ve idari personelden oluşturmaktadır. Hizmetin kalitesini artırabilmek üzere personele yönelik temel sağlık bilgisi ve yaşlılık psikolojisi gibi konularda hizmet içi eğitim uygulanmaktadır.

5. Sunulan Hizmetler

a. Boş Zamanları Değerlendirme

İnsan hayatının her yeni evresi, yeni sosyal ilişkilere, dolayısıyla yeni bilgi ve beceriler edinilmesine yol açmaktadır (TAN, 1981: 41). İnsan hayatının bir evresi olan yaşlılıkta sosyalleşme, büyük ölçüde boş zamanları değerlendirilmesine dayanmaktadır (DOĞAN, 1987: 169). Bir diğer anlatımla yaşlılık döneminde birey oyalanabileceği faaliyetlerde bulunmak, boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebilmek ihtiyacı içerisindedir.

Yönerge'de üzerinde durulan diğer bir husus da, yaşlıların sözkonusu ihtiyacı ile ilgilidir. Nitekim, huzurevinin imkanları ölçüsünde yaşlıların boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini sürdürebilecekleri salon veya odalar

düzenlenmesi hükme bağlanmıştır (md. 25). Yaşlılara iyi bakım verilebilmesi için gerekli olan fiziki şartlar ve tıbbi tedavi imkanları sağlamanın yanısıra psiko-sosyal uyumları yönünden zamanlarını değerlendirici faaliyetlere de yer verilir. Bu nedenle, yaşlıları eğlendirici ve üretken faaliyetlere yönlendirmek için programlar geliştirilir ve katılmaları için teşvikte bulunulur. Yönlendirilecekleri faaliyetlerde yaşlıların ihtiyaç ve ilgileri gözönüne alınarak hiçbir yaşlı herhangi bir faaliyete katılmak için zorlanamaz. Ayrıca, yaşlıların özel günlerini kutlamalarına izin verilir. Milli ve dini bayramlarda toplantılar düzenlenir. Toplumla ilişkilerinin canlı tutulmasına çalışılır (md. 44).

Yaşlıların boş zamanlarını değerlendirmeleri amacıyla huzurevi bünyesinde el işi atölyesi oluşturulmuş, Türk Sanat Müziği Korosu kurulmuştur. El işi atölyesinde hazırlanan ürünler, düzenlenen kermesler aracılığıyla halka sunulurken, sözkonusu koro çeşitli sosyal faaliyetlere katılarak konserler vermektedir.

Huzurevinde haftada bir veya iki kez yapılan ve belirli konuların ele alındığı toplantılar sayesinde, yaşlılar arasında arkadaşlık ve dostlukların kurulmasına çalışılmaktadır. Ayrıca, çay, oyun salonu ve kütüplene birimlerinde, huzurevi sakinlerinin tanışıp kaynaşabilmeleri amacıyla tavla turnuvası gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Yaşlıların gezip eğlenmeleri ve çevreleri ile iletişiminin sağlanması için de periyodik olarak piknik ve geziler düzenlenmektedir.

b. Sağlık Hizmeti

Huzurevi yaşlıları, en az yılda bir defa genel sağlık muayenesinden geçirilirler. Bu muayene sonunda gereken bütün tedbirler alınır. Huzurevinde ücretli kalan yaşlıların giderleri kendilerince karşılanmak şartıyla, gerektiğinde istedikleri bir hastanede tedavileri sağlanabilir. Huzurevinde yaşayan yaşlılar kendilerine özel doktor tutabilir ve konsültasyon yaptırabilirler (md. 43/a, c). Yönergede yaşlıların yılda en az bir defa sağlık muayenesinden geçirilmesi hususuna yer verilmesine rağmen, Zübeyde Hanım Huzurevi'ndeki yaşlıların 6 ayda bir sözkonusu muayeneden geçirildiği belirlenmiştir. Huzurevinde kalıp hiçbir yerden geliri bulunmayan yaşlılar ise, İzmir Büyükşehir Belediyesi Eşrefpaşa Hastanesi'nden ücretsiz olarak faydalanmaktadır.

Ağır felçli, sakat ve yatalakların bakım ve korunmalarını sağlamak amacıyla, Müdürlükçe uygun görülecek huzurevleri bünyesinde özel bakım bölümleri kurulabilir (md. 62). Huzurevi bünyesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda özel bakım bölümü oluşturulmuştur. Ne var ki bu bölüm, ihtiyacı tam olarak karşılamaktan uzaktır.

Öte yandan yaşlıların hastalanmaları halinde, arzu eden kimselerin yönetimce gerekli görülürse refakatçi olarak onların yanında kalabileceği Yönerge'de belirtilmiştir (md. 66). Ancak, Zübeyde Hanım Huzurevi'nde genellikle refakatçinin kalması yerine ya huzurevindeki sağlık personelinin yardım alınmakta ya da hasta yaşlının hastanede bakım altına alınması sağlanmaktadır.

c. Diğer Hizmetler

Diğer hizmetler olarak ücretsiz bakımı üstlenilenlere her ay için harçlık ödenmesi, giyecek dağıtılması, yaşlıların psikolojik ve sosyal nitelikli sorunlarının çözümlenmesine yönelik grup veya bireysel terapi uygulamaları ile yaz döneminde Urla'daki Belediye Dinlenme Tesisleri'nde konaklamalarının sağlanması sayılabilir.

6. Huzurevine Ziyaretçi Kabulü ve İzinler

Yaşlılar huzurevinin düzenini bozmayacak şekilde ziyaretçi kabul edebilirler. Huzurevlerinde yakınlarını görmek için uzaktan gelen ziyaretçiler eğer huzurevinin şartları uygunsa, bu hizmet için ayrılacak bir odada yılda en fazla üç defa, üçer günü geçmemek üzere kalabilirler. Bu durumda kendilerinde çok kişilik oda ücreti alınır (md. 65). Günlük izinlerde yaşlılar huzurevi dışını alış-veriş ve gezmeye gitmekte - sosyal servis sorumlularını haberdar etme şartıyla - serbesttirler. Yaşlılara normal olarak yılda sürekli 1 ay, toplam 3 ayda fazla olmamak kaydı ile ayrılma izni verilebilir (md. 41/a, b). Yönerge'de belirtilen bu hususlara Zübeyde Hanım Huzurevi'nde uyulduğu anlaşılmıştır.

7. Huzurevinin Finansman Kaynakları

Huzurevine yapılacak aynı bağışlar ayniyat karşılığında huzurev müdürlüğünce kabul edilir. Yaşlılara verilecekler, sosyal servis tarafında dağıtılır. Nakdi bağışlar ise katma bütçaya gelir kaydedilmek üzere, Büyükşehir Belediyesi Hesap İşleri Şube Saymanlığı'na yatırılır (md. 72).

Huzurevinin finansman kaynakları, belediyeden aktarılan kaynaklar yanısıra kurban, bağış ve adak şeklindeki sosyal yardımlardan oluşmaktadır.

SONUÇ

Yaşlıların sadece barınma, giyim ve sağlık gibi fiziksel ihtiyaçları değil aynı zamanda sevgi, ilgi ve saygı görme gibi manevi ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu nedenle, yaşlılık sorunu tüm bu ihtiyaçların karşılanması bakımından ele alınmalıdır. Bir diğer anlatımla, çağdaş refah anlayış doğrultusunda yaşlıların fiziksel olduğu kadar sosyolojik ve psikolojik kökenli ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının giderilmesi önem kazanmaktadır.

Yaşlıların bakımı ve geçimi aile içinde sağlanmaktayken, sosyal değişme sürecinde şehirleşme ve aile yapısının çekirdek hale dönüşümü gibi çeşitli olgular karşısında ailenin yerini büyük ölçüde sosyal güvenlik sistemi almıştır (YAZGAN, 1977: 96-97). Sistem içerisinde yaşlılara yönelik bir bakım yöntemi olan kurum bakımı hizmetinin sunulmasında, merkezi yönetimden çok yerel yönetimlere görev düşmektedir. Bu bağlamda, ülkemizde yaşlı hizmetleri denildiğinde ilk olarak akla huzurevi bakımı gelmektedir. Kısa vadede huzurevleri sayısının artırılması ve mevcutlardaki yetersizliklerin giderilmesi, uzun vadede ise kurum bakımı dışında yaşlıların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ile evde bakım yöntemlerinin geliştirilmesi yerinde olacaktır. Her ne kadar, 1989 yılında Ankara'da yaşlılara evlerinde yemek servisi yapılmasına başlanmışsa da, bu tür uygulamalar çok sınırlıdır.

Huzurevleri yaşlılardan kurtulma yeri olarak görülmemeli ve yaşlının bakacak kimsesi yoksa veya yakınları ile anlaşarak huzurevinde kalmayı tercih etmişse benimsenmesi gereken bakım yöntemi şeklinde değerlendirilmelidir. Ancak, bu ortamda yaşlı yalnızlığa terk edilmemeli ve sık sık ziyaretine gidilmelidir (21.Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi), Tarihsiz:76).

Araştırmanın gerçekleştirildiği Zübeyde Hanım Huzurevi'nde yaşlılara sunulan hizmetlerin ve Büyükşehir Belediyesi'nden aktarılan finansman kaynakları ile halkın katkılarının büyük ölçüde yeterli olduğu belirlenmiştir. Ancak, başvuru sayısındaki fazlalık ve yaşlıların kendi aralarındaki uyumsuzluklar gibi bazı sorunlar tespit edilmiştir. Kuşkusuz, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ait "Sosyal Hizmet Sitesi" adı altında bir projenin başlatılması sevindirici bir gelişmedir. Buca'da yapımına başlanan bu sitenin bünyesinde huzurevi, geriatri hastanesi, rehabilitasyon merkezi ve kreş-anaokulu-etüt merkezi yer alacaktır. Bu tür çok fonksiyonlu bir sosyal hizmet biriminin tesisi sayesinde, huzurevine yerleştirilmek üzere sırada bekleyenlerin bir an önce ihtiyaçlarının karşılanması gerçekleştirilebilecek ve yaşlıların sosyal çevrelerini genişletebilecekleri bir ortam sağlanmış olacaktır.

ABSTRACT

The institutional care method is related to elderly. The metropolitan municipality which has charged of applying this method establish the home for elderly. In this paper, the institutional care method will handled.